

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput VI. Omnibus ratione utentibus, eadem necessitate (post Evangelium
promulgatum) ad justificationem, & salutem, necessaria est fides explicita
Christi, seu incarnationis, & SS. Trinitatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

CAPUT V.

Post promulgationem Evangelii, omnibus ratione utentibus, necessitate mediè simpliciter necessaria est fides explicita Dei existentis, & remuneratoris.

- 81 **P**Rior pars constat ex duobus capitibus præcedentibus. Primum enim credendorum omnium est Deum esse. Cùm igitur ad justificationem & salutem, adultis omnibus aliquid necessariò credendum sit necessitate mediè, primò & maximè credendum est Deum esse, idque explicitè. Quod enim solùm implicitè creditur, in alio explicitè credito creditur. Quod autem primò credendum est, in seipso, non in alio credendum est. Unde Apost. Hebr. 11. *Accedentem (inquit) ad Deum credere oportet quia est, & quia inquirentibus se remunerator sit.*
82. Posterior pars ex eodem Apostoli testimonio conficitur; eodem quippe loquendi modo Apostolus requirit fidem Dei remuneratoris, ac Dei existentis. Sed Dei existentis fidem requirit explicitam. Ergo & Dei remuneratoris. Sicque Apostolum Ecclesia, & Patres semper intellexerunt. Idèquè Innocentius XI. damnavit hanc propositionem 22. *Nonnisi fides unius Dei necessaria est, non autem explicita remuneratoris.* Quam propositionem contra omnes Theologos esse testatur P. Oxea disput. 13. de fid. n. 14.
83. Notat autem Ribera ad citatum Apostoli locum, Apostolum ibi loqui de Deo remuneratore, remuneratione supernaturali, quam versu 39. vocat *repromissionem*, quamque Matth. 25. Christus explicat, dicens: *Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam.*
84. Objicit quidem Arriaga, adultum justificari, salvarique posse cum actu perfectæ contritionis, vel charitatis, ad quem necessaria non est nisi fides & notitia divinæ bonitatis. Quæ cùm sit attributum distinctum ab attributo remuneratoris, unum sine alio explicitè cognosci credique potest. Potest ergo quis, Deum ut infinitè bonum explicitè cognoscens, & credens, non ut remuneratorem, Deum taliter cognitum super omnia perfectè amare, ex eoque amore de peccatis dolere, & sic justificari & salvari. Aliàs salvari non posset, qui in sylvis natus, & inter bestias educatus, summam Dei bonitatem agnosceret, & propter ipsam de peccatis doleret, nullà Dei quæ punientis, vel quæ præmiantis habità notitià, saltem explicità.
85. Sed respondeo, quòd licet (absolutè loquendo) impossibile non sit actum perfectæ contritionis, & charitatis, elici cum sola cognitione, & fide explicita divinæ bonitatis, sicut (absolutè loquendo) elici posset ex fo-

la fide latè dicta divinæ bonitatis: secundum præsentem tamen ordinem divinæ providentiæ, nobis manifestatum per Scripturam, & Ecclesiæ declarationem, prius non magis fieri possit, quàm posterius. Nimirum: quia fide certum est actum perfectæ charitatis & contritionis elici non posse sine gratia Dei, qui nemini eam concessurus est, nisi fide strictà explicitè credenti, quòd Deus remunerator sit, ne suæ providentiæ ordo violeto. Nec propterea salus est impossibilis homini inter bestias nato, & educato, de quo supra, partim ob ea, quæ dixi à num. 34. ad 39. partim quia certissimè tenendum est, quòd Deus ipsi necessariam cognitionem, & fidem ante mortem procurabit, si ductum rationis naturalis sequatur in appetitu boni, fuga mali, uti docet S. Thomas num. 56. relatus, & variis exemplis ostendetur num. .... Denique salus homini illi eodem modo possibilis est, sed latam dumtaxat. Cui sicut Deus providebit, si ductum istius fidei sequatur, &c. ita similiter, &c.

CAPUT VI.

Omnibus ratione utentibus, eadem necessitate (post Evangelium promulgatum) ad justificationem, & salutem, necessaria est fides explicita Christi, seu incarnationis, & SS. Trinitatis.

Hanc sententiam communiorem vocant 86 Maffrius Th. Mor. disput. 10. n. 3. & noster Lumbicus de fide q. 15. n. 900. Addens, quòd ita docent communiter Thomistæ, utique cum S. Thoma 2. 2. q. 3. a. 7. & 8. necnon in 3. dist. 25. q. 2. a. 2. quæstiunc. 2. & S. Bonaventura ibid. a. 1. q. 3. Magister sentent. Durandus, Scotus, Carthusianus, Lovanienses contra Lutherum, & alii.

§. I.

Probatnr asserta necessitas fidei explicitæ Christi.

1º. **E**X Joan. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Quibus? sequitur, & dicit: *qui credunt in nomine ejus*, scilicet Christi. Hæc igitur est conditio necessaria ad hoc ut adulti fiant filii Dei. Et cap. 3. ad inculcandum assertam necessitatem fidei explicitæ de Christo, versu 14. inducitur comparatio fidei Christi cum aspectu serpentis aëni tempore Moyfi. Sicut enim filiis Israël, vulneratis à serpentibus, tunc necessarius fuit aspectus explicitus in serpentem aënum, ut sanarentur; sic modò (post Evangelium promulgatum) necessaria est adultis fides explicita in Christum, ut justificentur, & salventur: *Sicut Moyfes exal-*

- zavis serpentem in deserto; ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam aeternam. Ubi licet expressè non dicatur, ut omnis qui non credit in ipsum, pereat; satis tamen innuitur, dum pro conditione salutis, Christi fides exigitur. Versu 16. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam aeternam. Quam profectò conditionem esse de necessitate salutis versu 18. exprimitur: Qui credit in eum, non judicatur. Qui autem non credit, jam judicatus est: quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei. Et versu 36. Qui credit in Filium, habet vitam aeternam; qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super illum. Quo utroque versu perire dicitur quisquis in ipsum non credit. Videri potest Augustinus serm. 14. de verbis Apost. ubi exponit verba allata ex versu 14. Sic exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat (inquit.) Unde? credendo in eum... Unde non pereat? attendendo exaltatum: alioqui perisset. Hoc est enim: omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam aeternam.
- 88 2°. probatur ex Joan. 14. Creditis in Deum, & in me credito; quasi dicat, sic debetis in me credere, sicut creditis in Deum. Sed de necessitate salutis est credere in Deum explicitè; ergo & credere in Christum.
- 89 3°. ex Joan. 17. Hac est vita aeterna, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Jesum Christum. Quorum ordo verborum est (inquit Augustinus tract. 105. in cap. 17. Joan.) ut te, & quem misisti Jesum Christum, cognoscant solum verum Deum. Cognoscant utique per fidem, inquit noster Cyrillus Alexandrinus lib. 11. in Joan. 16. Sensus proinde est, hac est vita aeterna, id est hoc medium necessarium ad vitam aeternam, si ve hæc conditio sine qua non pervenitur ad ipsam, ut te, & quem misisti Jesum Christum, per fidem cognoscant esse solum verum Deum. Eodem itaque modo, fides in Christum necessaria dicitur, quo fides in Deum, quæ sine dubio explicita esse debet.
- 90 4°. ex Marci ultimo: Predicate Evangelium... Qui crediderit, salvus erit. Qui autem non crediderit, condemnabitur. Sed incarnatio Verbi fundamentum est totius Evangelii. Si ergo de necessitate salutis est credere Evangelio, de necessitate salutis est fides explicita incarnationis. Non enim apparet quomodo credat Evangelio, qui explicitè non credit fundamentum totius Evangelii.
- 91 5°. ex Actor. 4. Hic lapis qui reprobatu est à vobis edificantibus, qui factus est in caput anguli, & non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub celo datum hominibus, in quo invocato, id est per cuius invocationem, oporteat nos salvos fieri. At verò quomodo invocant, in Tom. II.

quem non crediderunt? ait Apostolus Rom. 10.

6°. ex Actorum 26. ubi Paulus dicit se 92 à Christo missum ad gentes, aperire oculos eorum, ut convertantur a tenebris ad lucem... ut accipiant remissionem peccatorum, per fidem qua est in eum.

7°. ex Rom. 3. Justitia Dei per fidem 93 Jesu Christi in omnes & super omnes, qui credunt in eum... quem Deus proposuit propitiationem per fidem in sanguine ipsius. Et Galat. 2. Non justificatur homo... nisi per fidem Jesu Christi. Et c. 3. Conclusi Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus.

8°. ex 1. Joan. 5. Qui habet Filium per 94 fidem in ipsum, habet vitam. Qui non habet Filium, vitam non habet. Dixi per fidem in ipsum; quia, ut Augustinus ait tr. 49. in cap. 11. Joan. si fides in nobis, Christus in nobis. Quid enim aliud, ait Apostolus, habitare Christum per fidem in cordibus vestris? Ergo fides tua de Christo, Christus est in corde tuo. Omitto plura alia testimonia sacra: cum testimonia adducta, simul sumpta, atque ad invicem collata, efficaciter probent intentum; nec necessitas fidei explicitæ remuneratoris, expressioribus probetur Scripturis, Scripturæque à nobis allatae sic à SS. Patribus passim intelligantur, quæ cum sint Scripturæ novi Testamenti, specialiter procedunt pro tempore illius. Cumque fides incarnationis verbis tam perspicuis & claris requiratur in novo Testamento, de qua vix nisi sub velamine figurarum mentio fiebat in veteri Testamento, major est ratio fidem illius explicitam requirendi in novo, quàm in veteri, de eaque Scripturas allatas intelligendi; maximè cum speciale distinctivum Christiani à non Christiano sit expressa fides, & protestatio Trinitatis, & Christi, ut Dei-hominis.

9°. Eadem necessitas probatur ex SS. Pa- 95 tribus passim omnibus. Siquidem Irenæus lib. 3. c. 21. dicit quòd ignorantes eum qui ex Virgine est, Emmanuel, privantur munere ejus, quod est vita aeterna. Athanasius in Symbolo: Necessarium est ad aeternam salutem, ut incarnationem quoque Domini nostri Jesu Christi fideliter credat.

Chrysostomus hom. 17. in Matth. Tum 96 (in veteri lege) sufficiebat Deum explicitè nosse; nunc autem non ita est, sed necessaria est ad salutem Christi cognitio; qualis utique necessaria non erat in veteri Testamento, quia sufficiebat Deum ut existentem & remuneratorem explicitè nosse: atque adeò nunc explicita Christi cognitio ad salutem necessaria est.

Hieronymus in cap. 1. ad Ephes. Non ante 97 filii esse possumus, nisi filii etiam Jesu Christi fidem & intelligentiam consequamur. Et in cap. 3. Accessus ad Deum principium & origo fides in Christum.

98 Augustinus lib. de corrept. & grat. c. 7. Sicut veritas loquitur, nemo liberatur à damnatione quæ facta est per Adam; nisi per fidem Jesu Christi; & tamen ab hac damnatione non se liberabunt, qui poterunt dicere non se audivisse Evangelium Christi. Ad salutem ergo medium necessarium asserit Christi fidem, non solum respectu eorum, quibus Evangelium est prædicatum, & cognitum, verum etiam respectu eorum, qui de Evangelio nihil audierunt. De prædest. Sanct. c. 7. Si Cornelius posset sine fide Christi esse salvus, non ad eum edificandum mitteretur architectus Apostolus Petrus. Ubi haud dubie loquitur de fide Christi explicita: implicitam enim antè habuit, utpote justificatus, priusquam ad eum mitteretur Petrus, ut docet lib. 1. ad Simplic. q. 2. & frequenter alibi. Nullus autem potuit unquam justificari sine fide implicita Christi: sine ista quippe fide, id est, sine fide unius Mediatoris Dei & hominum hominis Christi Jesu; sine fide (inquam) resurrectionis ejus, quam Deus omnibus definivit.... sine fide ergo incarnationis, & mortis, & resurrectionis Christi, nec antiquos justos, ut justis essent, à peccatis potuisse mundari.... veritas christiana non dubitat... vel ante diluivium, vel inde usque ad datam legem, vel ipsius legis tempore, non solum in filiis Israël.... sed etiam extra eundem populum. Et enarrat. in Psalm. 104. Nemo quisquam præter istam fidem, quæ est in Christo Jesu, sive ante ejus incarnationem, sive postea, reconciliatus est Deo. Ne quidem illi, qui de Christo nihil audierunt. Siquidem in lib. de nat. & grat. c. 2. sic habet: Quid faciet humana natura, vel quid fecit, quæ vel ante non audierat hoc futurum, vel adhuc non comperit factum, nisi credendo in Deum, qui fecit celum & terram, à quo & se factam naturaliter sentit, ut rectè vivendo ejus impleat voluntatem, nulla fide passionis Christi, & resurrectionis imbuta? Quod si fieri poterit, aut potest, hoc & ego dico, quod de lege dixit Apostolus: „ Ergo gratis Christus mortuus est: ergo omnis humana natura justificari & redimi ab ira Dei justissima, hoc est à vindicta, nullo modo potest, nisi per fidem & sacramentum sanguinis Christi. Aliud Augustini pro assertionem nostram testimonium habes supra num. 87. in fine, sicut & to. i. l. 9. n. 704. & 705.

Sunt quidem nonnulli, quibus allatum testimonium ex l. de nat. & grat. cap. 2. non videtur efficax pro assertionem nostram. Quia tam cap. isto 2. quam 44. S. Augustinus non tantum agit de tempore novæ legis, sed etiam de veteri Testamento: dicit enim c. 44. quod ea fides justos sanavit antiquos, quæ sanat & nos, id est Mediatoris Dei & hominum hominis Jesu Christi, fides sanguinis ejus, fides crucis ejus, fides resurrectionis ejus. Sub veteri tamen Testamento necessariam

Augustinus non censuit fidem explicitam incarnationis, passionis & resurrectionis Christi (quidquid dixerit Necesen tr. 1. de necessit. fid. dub. 4.) quia mysteria illa in veteri Testamento non adeo clarè fuerunt proposita, ut eorum necessaria foret fides explicita, sed occultius, seu latenter, ut loquitur enarrat. in Psalm. 104. Epistolâ quoque 157. aliâs 89. Hac (inquit) fides, etiam antiquorum justorum fuit. Quia... non diceret Apostolus, „ habentes autem eundem spiritum fidei, „ nisi admonens, etiam antiquos justos habuisse ipsum spiritum fidei, id est incarnationis Christi. Sed quia istis futura prænnuntiatur, & tempore veteris Testamenti velabatur, quæ tempore novi Testamenti revelatur. Ergo nonnisi velatè & implicitè incarnatio olim credi debuit. Idque epist. 177. aliâs 95. amplius declarat, dicens, fidem Christi olim in occulto fuisse, & modò in revelationem venisse. Olim proinde vulgò sufficiebat credere venturum aliquem Messiam, seu Salvatorem; nec necesse erat explicitè credere, quòd Messias ille futurus esset Filius Dei, homo-Deus, &c. Hoc autem modò necesse est explicitè credere: quia hoc modò explicitè & apertè, non velatè & latenter est revelatum. Unde licet Cornelius Centurio per fidem implicitam incarnationis, ante Evangelii prædicationem, foret justificatus (ut idem Augustinus docet l. 4. contra Donatist. c. 21. & 22.) promulgato tamen Evangelio, sine explicita fide Christi non potuit esse salvus, uti docet l. de prædest. Sanct. c. 7.

Bernardus ferm. 1. in octava Paschæ, 99 Quis est (inquit) qui vincit mundum, nisi qui credit, quoniam Jesus est Filius Dei? Certum id quidem, Fratres, eum qui non credit in Filium Dei, ex hoc ipso non modò victum esse, sed etiam judicatum.

S. Thomas, uti n. 56. vidimus, fidem Christi explicitam ita vult esse necessariam, ut si quis non haberet prædicatorem, Deus ipsi foret revelaturus, nisi in ipso foret impedimentum culpæ. Quod profectò non diceret, si fides explicita Christi solum necessaria foret necessitate præcepti. Videri etiam potest S. Doctor q. 28. verit. a. 4. ad 7. ubi sic: Quia post lapsum humana natura, homo non potest reparari, nisi per Mediatorem Dei & hominum, Jesum Christum... idè ad justificandum impium non sufficit cognitio naturalis, sed requiritur fides Jesu Christi vel explicitè, vel implicitè, secundum diversa tempora, scilicet nova vel veteris legis. Quia in veteri sufficiebat fides implicita Christi, nunc non sufficit.

S. Franciscus Xaverius l. 3. postquam Ep. 101 4. dixit: Quid enim boni potest nosse, qui Deum, Christumque ejus Filium ignorat? Epist. 7. addit: idè se missum in Japoniam, divina legis prædicanda gratiâ; quippe cum nemo, quin

Deum, ejusque Filium Jesum Christum, omnium gentium vindicem, ac Salvatorem, castè, pièque coleret, salvus . . . esse possit. Omitto S. Catharinam, in ejus festo hæc scribo, in cujus Officio legimus, quòd coram Imperatore Maximino, sapientissimis rationibus Christi fidem ad salutem necessariam esse affirmavit.

102 10°. probatur ex Tridentino sess. 6. c. 4. ubi explicans verba Apostoli Rom. 3. *justificati gratis per gratiam ipsius . . . per fidem in sanguine ipsius* (quo loco aperta est mentio fidei (Christi) dicit ea verba intelligenda in eo sensu, quem perpetuus Ecclesia Catholica consensus tenuit & expressit, ut scilicet per fidem (Christi utique) ideo justificari dicamur, quia fides (dicta) est humana salutis initium, fundamentum & radix omnis justificationis. Ideoque c. 6. fidem illam posuit inter prima credibilia, ad justificationem requirens, ut credatur imprimis à Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu. Teste verò S. Thoma 2. 2. q. 2. a. 5. *prima credibilia . . . tenetur homo explicitè credere.*

103 11°. probatur ex propositione 60. ab Innocentio XI. damnata: *Abolutionis est capax homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, & etiam per negligentiam, etiam culpabilem, nesciat mysterium SS. Trinitatis, & incarnationis Domini nostri Jesu Christi.* Illa namque propositio consecraria videtur ex sententia negante, mysteria illa necessitate mediæ explicitè credenda. Quisquis enim docuit, abolutionis capacem esse, qui Trinitatis, & incarnationis mysterium per negligentiam culpabilem ignorat, haud dubiè ad intellexit in circumstantiis, in quibus de mysteriis illis hæc & nunc explicitè instrui non potest, & dummodò de præterita negligentia verè doleat, emendationemque firmiter proponat (neque enim aliter in mentem viri docti cadere potuit.) Supposito verò ejusmodi dolore, firmoque proposito, quidni (in dictis circumstantiis) bis aut ter absolvi possit, si fides explicita mysteriorum illorum, ad justificationem necessitate mediæ necessaria non foret, sed solum necessitate præcepti? Quidni (inquam) bis aut ter absolvi possit, sicut culpabiliter nesciens alios fidei articulos, solà præcepti necessitate credendos, &c. ? Certè non appareret, cur bis aut ter absolvi nequeat, cum nihil necessarium necessitate mediæ ipsi defuit ad justificationem, nec proinde ad abolutionem.

104 Noster quidem Lumbierus observat. 17. circa propositiones 64. & 65. ab Innocentio XI. damnatas dicit 1°. non esse capacem abolutionis, quia videt Confessarius indispositum, utpote stantem in evidenti periculo relapsus. Sed hoc non est universim verum, nec præsumendum, si vehementer à Confessario reprehensi, valdè doleant de præterita

negligentia, cum magna protestatione emendationis, nec post talem protestationem adhuc relapsi fuerint.

Dicit 2°. duos esse modos justificationis. 105
Unum per contritionem supernaturalem; & ad hanc sufficere fidem de Deo existente, & remuneratore. Alterum per confessionem; & hoc modo, necessitate Sacramenti, necessariam esse fidem explicitam (actualem, vel virtualem) cum habituali notitia mysteriorum Trinitatis, & incarnationis. Sed hoc dicit absque ullo fundamento in Scriptura, Conciliis, Patribus, indistinctè asserentibus necessitatem fidei incarnationis ad justificationem, nec quoad hoc ullibi distinguentibus duos illos justificationis modos, ad quorum unum fides necessitate mediæ necessaria sit, non ad alterum. Hoc itaque est de fidei ad justificationem necessitate philosophari ex seipso, ratione purè humanà. Quà solà non licet statuere de iis, quæ merè pendent ab institutione divina.

12°. tandem ratione probatur. Tum 106
quia aliàs Judæus hodie salvari possit in lege Mosaica, sub invincibili Evangelicæ legis ignorantia. Tum quia justum est, ut ab hominibus ad altiorem statum provectis, quibus veritas mysteriorum incarnationis, & Trinitatis per Jesum Christum, & Apostolos manifestata est, explicatio fides illorum requiratur: cumque fides implicita eorumdem mysteriorum, necessitate mediæ necessaria fuerit in veteri lege, in qua eorum veritas sub umbris & figuris istius legis occultata fuit; dignum & justum est, perfectiorem fidem, ad eoque explicitam, taliter necessariam asserere in nova lege, in qua, dissipatis umbris illis, mysteriorum illorum veritas tam perspicuè revelata est: maxime cum mysteria illa sint principalia fundamenta nostræ salutis, Christianæque Religionis. Christianæ verò, seu Evangelicæ Religionis fundamenta in Evangelica lege explicitè credenda sunt. Ob rationem num. 119. proferendam.

Duo alia sunt, propter quæ nostram hanc 107
assertionem oppositæ præferendam censeo. Primum est, quòd asserta necessitas magis redundet in gloriam Christi, utpote quæ magis splendescit ex hoc, quòd nullus hodie justificari, salvarique possit, absque expressâ invocatione & fide ipsius. Quà certè gloriâ dignissimus est, ob stupendas humiliações suas, propter quas Deus usque adeò exaltavit illum, ut non sit in alio aliquo salus, nec sit aliud nomen, in quo oporteat nos salvos fieri.

Alterum est, quòd tutius ac securius sit, 108
assertam à nobis necessitatem tradere, quam oppositum; imò in praxi tutum non est, oppositæ assertioni se conformare. Si enim assertio nostra vera sit, opposita non justificabit, nec salvabit, defectu necessariæ ne-

cessitate medii, quo sive per ignorantiam, sive per impotentiam, quamlibet inculpabilem, sive per bonam fidem (etiam probabilem) omisso, nec justificatio, nec salus obtineri potest. Nulla quippe probabilitas justificare, vel salvare potest, nisi reipsa ponantur ea, quæ necessitate medii ad justificationem vel salutem requiruntur.

109 Scio quod Authores speciminum doctrinæ Theol. per Belgium manantis p. 4. c. 5. §. 2. existimant assertionem nostram nihil ad praxim facere. Quia soli illi possunt explicitè in Christum credere, quibus Christus est prædicatus, & illis (ad tollendum omne salutis periculum) necessitas præcepti sufficit. Vel ergo homini Christus est prædicatus, vel non; si prius, gravi obligatione tenetur in ipsum explicitè credere, aliàs non salvandus. Si posterius, nihil mutabitur in praxi, seu falsa sit assertio nostræ opposita, seu vera. Cum enim de præsentis controversia nihil innotescat homini, qui de Christo nihil scit, seu vera sit assertio nostra, seu falsa, non aliter in praxi se geret.

110 Sed licet illi, quibus Christus non est prædicatus, explicitè in Christum credere non possint; illi tamen quibus incumbit eos instruere, Sacramentaque ipsis administrare, longè arctius tenentur ad instructionem, circa necessaria necessitate medii, quam circa necessaria solâ necessitate præcepti. Ob rationem num. .... allatam. Longè etiam aliter se gerere debent in administratione Sacramentorum, dum supponitur necessitas medii, quam dum solum supponitur necessitas præcepti. Quamlibet enim inculpabilis quis fuerit in omissione alicujus necessarii necessitate medii, Sacramentum nullum est. Nec ulla unquam causa supplet defectum ipsius. Subinde verò justa aliqua causa supplet defectum necessarii necessitate præcepti. Igitur assertio nostra multum facit ad praxim.

Quod ampliùs ostenditur, ex eo quod confessiones suas (tamquam invalidas) repetere debeant, qui hactenus confessi sunt absque explicita fide Christi (si hæc necessaria sit necessitate medii) vel sine explicita fide aliorum mysteriorum, eadem necessitate explicitè credendorum, tametsi ea explicitè non crediderint, defectu instructionis; nec defectus iste processerit ex culpabili negligentia ipsorum. Igitur assertio nostra facit ad praxim. Probatur antecedens: quia qui confitetur cum defectu alicujus necessarii necessitate medii ad justificationem, incapax est absolutionis. Aliàs capaces illius essent illi, de quibus num. 108.

§. I I.

Probatur asserta necessitas fidei explicita SS. Trinitatis.

NAm sicut in lege veteri, cum mysterium incarnationis & SS. Trinitatis mundo solum implicitè & obscure propositum fuit, fides implicita Christi, & SS. Trinitatis, necessitate medii necessaria fuit ad justificationem & salutem: sic in nova lege, cum utrumque istud mysterium explicitè & manifestè mundo proponitur, sicut fides explicita Christi, sic fides explicita SS. Trinitatis necessitate medii necessaria est ad justificationem & salutem. Sanctissima quippe Trinitas est principale objectum fidei Christianæ, sicut est principale objectum visionis beatificæ. Et ideò Christus voluit baptizari sub expressa invocatione SS. Trinitatis, tamquam necessitate medii necessariâ ad baptismum. Ex quo sequitur, quod etiam necessitate medii necessaria sit ad salutem, etiam tunc, quando ob impotentiam recipiendi baptismum, ad salutem sufficit baptismi votum: utpote quod proportionatum esse debet baptismo, cujus defectum supplet, eandemque proinde invocationem, seu fidem expressam continere. Ad quod ampliùs significandum, Christus, dum distinctè præcepit Apostolis prædicationem expressam Trinitatis, subiunxit: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit. Qui non crediderit, condemnabitur.*

Addit S. Thomas 2. 2. q. 2. a. 8. quod mysterium incarnationis Christi explicitè credi non potest sine fide Trinitatis. Quia in mysterio incarnationis Christi hoc continetur, quod *Filius Dei carnem assumpserit*.... &.... *de Spiritu Sancto conceptus fuerit.*

Denique necessitas illa sequitur ex damnatione propos. 65. uti vidimus num. 108. traditurque à S. Athanasio in Symbolo: *Quicumque vult salvus esse, ante omnia opus est ut teneat Catholicam fidem.... Fides autem Catholica hæc est, ut unum Deum in Trinitate, & Trinitatem in Unitate veneremus.* Et à S. Cyrillo lib. 11. in Joan. cap. 16. dicente, *non sufficere cognitionem (explicitam) Dei, absque cognitione (pariter explicita) Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Et à S. Thoma Villanovano, his verbis: *Fides de mysterio Trinitatis necessaria est ad salutem; & sine hac notitia, post promulgatum Evangelium, nullus salvabitur.* Utiq; sine notitia explicita. Sine implicita quippe, etiam ante promulgatum Evangelium, nullus salvabatur. Frustrà proinde addidisset, *post promulgatum Evangelium, si de sola implicita loqueretur.*

§. III.

§. III.

Soluntur objectiones.

114 **O**bjicies 1°. Fides explicita incarnationis non magis necessaria est necessitate medii, quam fides explicita passionis, & resurrectionis Christi, quam (teste Card. de Lugo disput. 12. de fid. n. 101.) nullus Theologus taliter necessariam affirmat.

Respondeo, fidem explicitam passionis, & resurrectionis, post promulgatum Evangelium, esse etiam necessitate medii necessariam, sicut fides implicita eorundem mysteriorum in veteri lege taliter necessaria fuit, juxta Augustinum n. 62. relatum. Christianis itaque ad justificationem & salutem non sufficit explicita fides Christi, quantum ad incarnationem præcisè, sed etiam quantum ad passionem, & resurrectionem, quibus homo liberatur à peccato, & morte, ut loquitur S. Thomas 2. 2. q. 2. a. 7. Ad quod significandum Joan. 3. luculenter instituitur à Christo ipso comparatio inter ipsum, & serpentem à Moysè exaltatum: sicut enim tempore Moysi, omnes qui in deserto à serpentibus morfi, expressè non attendebant ad serpentem illum, moriebantur; sic tempore legis Evangelicæ, omnes qui morfi à serpente infernali, expressè non credunt in Christum in cruce exaltatum, pereunt. Ad idem significandum Apostolus supra n. 93. medium necessarium ad justificationem dicit esse fidem in sanguine ipsius. Quæ verba Tridentinum explicans sess. 6. can. 8. fidem (de qua Apostolus ibi) vocat *humanam salutis initium, fundamentum, & radicem omnis justificationis*. Quemadmodum ergo fundamentum in se, non in alio subsistit; sic quod oportet credi ut fundamentum justificationis & salutis, oportet credi in se, non in alio, atque ad eò credi oportet explicitè. In ædificio quippe nihil est fundamento prius, in quo fundamentum implicitè contineatur. Quatuor itaque ista, SS. Trinitas, incarnatio, passio, & resurrectio Christi, necessitate medii explicitè credenda sunt, tamquam fundamenta ad eò principalia Christianæ Religionis, ut de mysterio resurrectionis Tertullianus dicat, quòd in illud tota fides Christiana committitur, & saltem de iis mysteriis Christus loquatur, cum ait Marci ult. *Qui non crediderit, condemnabitur.*

115 Nec verum est quod additur, talem necessitatem à nullo Theologo affirmari. Eam quippe cum laudatis Patribus tradunt Bannes, Malderus, Turrianus, Reginaldus, Arragonius, Bonacina, Masfrus, sicut & Facultas Theologica Lovaniensis, in doctrina sua, per deputatos suos S. D. N. Innocentio XI. ad examen oblata; postquam enim dixit: *Ad justitiam & salutem, necessaria fides expressè debet rendere in unam divinæ Majestatis essentiam, ac*

in tres Personas. Item in Deum remuneratorem. Etiam in Christum Mediatorem: novisse debet ejus incarnationem, passionem, mortem, resurrectionem. Addit: Horum omnium expressa fides est necessarium justificationis medium, &c.

Objicies 2°. Non est cur illa potius mysteria necessitate medii explicitè credenda sint, quam cætera in Symbolo contenta, atque ab Ecclesia solemnizata.

Respondeo negando antecedens: cætera quippe non sunt fundamentalia, sicut illa, nec in cæteris tota fides Christiana committitur, sed ad fundamentalia illa consecutivè se habent.

Objicies 3°. Non est unde tanta necessitas in lege Evangelica proveniat, cum non fuerit in veteri lege; nec justificatio, salusque nostra modò arctior & impeditior sit, quam in veteri.

Respondeo cum Contentoso de fid. disert. 2. c. 2. specul. 3. hanc necessitatem ex sacris novi Testamenti documentis supra allatis, & perenni traditione, & communibus Christianismi notionibus peti. Quamquam enim sacra illa documenta variis tergiversationibus, & appositis pro arbitrio exceptionibus contrarii Authores elidere conentur, non id eò deserenda veritas est, cum Scripturarum sensus, non ex humani ingenii argutiis, sed ex traditione petendus sit. Enimverò cum nihil tam apertum, tam præcisum, tam definitum sit, quod Dialecticæ coloribus & sophismatibus eludi non possit; ut huic malo Deus occurreret, sicut sacras litteras, sic earum intellectum bonum ad nos traditione propagatum derivavit. Traditione (inquam) sanctorum Doctorum, quos assertæ à nobis necessitati favere demonstravimus.

Nec propterea salus Christianorum, spectatis omnibus, impeditior est quam Judæorum (licet majorem perfectionem interiorum requirat) spectatà utique majori gratiarum abundantia, quæ Christianis confertur per Christum, spectatisque aliis, propter quæ lex Christi, respectivè ad Mosaicam, in Evangelio vocatur *jugum suave, & onus leve*. Tametsi negari non possit, viam salutis in lege Evangelica secundum quid esse arctiorem: utpote in qua Christus exigit ut peccata confiteamur, inimicis beneficiamus, crucem jugiter feramus, & alia ejusmodi, quæ non id eò expungenda sunt, quia viam salutis angustiores efficiunt.

Objicies 4°. Deficiente eo quod necessarium est necessitate medii, non obstante quantumque ignorantia, vel etiam impotentia, justificatio & salus obtineri non possunt. Sed justificatio & salus obtineri possunt ab ignorantibus invincibiliter Christum, & Trinitatem, sine fide explicita Christi & Trinitatis. Per fidem quippe explicitam Dei existentis & remuneratoris, Deum super omnia diligere possunt, sicque justificari, & salvari.

Respondeo negando minorem. Ad ejus probationem, aio, dilectionem Dei super omnia, sufficientem ad justificationem, sine fide explicita Christi & SS. Trinitatis, secundum præsentem divinæ providentiæ ordinem, haud magis elici posse, quam sine fide explicita remuneratoris, cum sola fide explicita Dei existentis, vel haud magis, quam elici possit ex fide latè dicta supernaturali, sine fide stricta. Neque enim hic attendendum, quid ratio purè humana suadeat, sed quid Scriptura doceat, quid Patres, quid Ecclesia: ex quibus eruitur, dilectionem ejusmodi, sine explicita fide Christi, &c. non magis elici posse, quam sine fide stricta, vel sine fide explicita remuneratoris, &c. Vide quæ dixi n. 64. 65. & 85.

120. Objicies 5°. Durum valdè est fidem explicitam Christi & Trinitatis ad salutem taliter necessariam facere baptizatis in infantia, qui toto tempore usûs rationis sint surdi, muti, & cæci, vel etiam enutriti in sylvis, ubi de Christo & Trinitate nihil audierunt, vel inter Christianos quidem enutriti, sed ita stupidi, & obtusi, ut cardinalia fidei Christianæ mysteria apprehendere, subindeque explicitè credere non possint.

Respondeo 1°. durius esse necessitatem illam negari à plerisque Doctoribus Christianis, in Evangelica lege instructis, in qua tam urgentia sunt pro illa necessitate testimonia, tamque perspicua SS. Patrum, & Ecclesiæ traditio, quibus omnibus rationem purè humanam præferre, vel illa omnia secundum eam glossare, eique accommodare durum nimis est.

121. Respondeo 2°. Sicut durum non fuit illis omnibus in veteri lege necessitate mediæ necessariam facere fidem implicitam Christi & Trinitatis; sicut etiam durum non est cæcis illis, surdis, & mutis, inter bestias enutritis, &c. necessariam facere fidem explicitam Dei remuneratoris supernaturalis; ita nec Christi & SS. Trinitatis.

122. Respondeo 3°. Si muti illi, surdi, & cæci (& idem est de enutritis in sylvis) ab infantia sint baptizati, nec baptismi gratiam amiserint per propriam culpam, Deus ipsis (juxta S. Thomam) providebit necessariam cognitionem Christi & SS. Trinitatis, vel per internam inspirationem, vel per Angelum, vel per fidei prædicatorem. Ob ea quæ dixi num. 75. & 85. Nullus quippe ratione utens, cognitione ad salutem necessariâ necessitate mediæ destituitur, nisi in poenam peccati, vel actualis, vel saltem originalis, ut ex S. Thoma vidimus n. 34. & ex S. Augustino n. 75. Omni itaque ratione utenti, in quo Deus non invenit obicem peccati actualis, vel originalis, Deus ante mortem providet cognitionem necessariam ad salutem, prout factum est in Cornelio, Lidia, & Eunucho, de quibus in Actis Apostolorum. Idem in Clemente Romano factum, Cle-

mens ipse l. i. recognit. testatur. Idipsum quoque factum in Justino, Stilano, &c. in eorum vitis legitur.

Nec Deo difficile est, cæcis, mutis, & 123 surdis, per se, vel per Angelum, cæteris autem ratione utentibus, etiam inter barbaros, vel bestias degentibus, per missum prædicatorem, etiam citra miraculum providere, immisso hominibus consilio pacis, belli, negotiationis, vel etiam immisâ ipsis servitute, tempestate, &c. ita ut temporalia multoties negotia, ipsamque avaritiam hominum non raro convertat in salutem plurimorum. Subinde tamen extraordinariâ aliquâ providentiâ ad hoc utitur, ut bonitatis suæ divitiis, & suam de salute hominum curam demonstret.

Objicies 6°. Apostolus Hebr. 11. solum requirit fidem Dei existentis & remuneratoris.

Respondeo 1°. Apostolum ibi non agere 124 de necessitate fidei explicitæ, respectivè ad statum solius legis Evangelicæ, sed respectivè ad statum sive naturæ, sive legis Mosaicæ, sive Evangelicæ, ut patet ex contextu. Fateor autem, pro omni illo statu, necessitate mediæ necessariam non esse fidem explicitam, nisi Dei existentis, & remuneratoris.

Respondeo 2°. sub fide Dei remunerato- 125 ris (si Apostolus loquatur pro statu Evangelicæ legis) comprehendi fidem Christi: loquitur enim de fide remuneratoris, remuneratione supernaturali, quæ non est nisi per Christum. Neque enim Deus est remunerator salutis, nisi inquirentibus se per Christum, ut Augustinus dicit in Psalmum septimum.

Objicies 7°. Cornelius justificatus fuit 126 absque fide explicita Christi.

Respondeo id factum, Evangelio nondum promulgato, sive nondum manifestatâ Evangelii luce, inquit S. Thomas 2. 2. q. 10. a. 4. ad 3.

Objicies 8°. Scripturæ & Patres, necessitate mediæ necessariam asserentes fidem explicitam Christi & Trinitatis, glossari possunt de fide explicita Christi & Trinitatis, non in re, sed vel in re, vel in voto.

Respondeo negando antecedens; sicut enim Scripturæ & Patres, requirentes fidem actualem strictam, vel requirentes fidem explicitam Dei ut remuneratoris, sic glossari nequeunt; ita nec Scripturæ & Patres, requirentes fidem explicitam Christi & SS. Trinitatis. Neque enim glossa ista majus habet fundamentum in Scripturis & Patribus, quam illa, sed fundatur in sola ratione purè humana, quâ si liceret sacra glossare & restringere testimonia, nullum esset testimonium tam perspicuum, cujus vim & emphasis sic effugere non liceret: quia nullum est, cui glossam & restrictionem excogitare non possit humana ratio, amatrix libertatis, & refuga necessitatis.

Vide.

127 Vide dicta n. 46. & 47. & adde quòd dum Scriptura generaliter exigit aliquid tamquam absolute necessarium ad justificationem & salutem, tunc solum liceat id glossare de necessitate ipsius in re, vel in voto, quando traditio, vel Ecclesiæ declaratio, vel Scriptura ipsa sic suadet. Nihil verò tale suadet pro fide, nec pro ullo alio medio interno ad justificationem vel salutem in sacris Litteris absolute requisito; sed pro mediis externis dumtaxat, nimirum pro Sacramentis Baptismi, & Pœnitentiæ; quæ licet suppleri queant per actum charitatis, vel contritionis, cum voto Sacramenti, media tamen interna taliter suppleri nequeunt, ut patet in fide stricta, & fide remuneratoris, &c.

CAPUT VII.

Necessitas actus fidei in accedentibus ad Sacramentum Pœnitentiæ.

128 Quotiescumque peccator justificandus accedit ad Sacramentum Pœnitentiæ, explicitum fidei actum elicere debere, docent Gaspar Hurtadus, & Turrianus apud Leandrum à SS. Sacram. tr. 5. de pœnit. disput. 1. q. 48. & tamquam indubitatum tradit nosser Lumbierus observat. 17. ad propos. 64. & 65. ab Innocentio XI. damnatas §. 2. quia (inquit) quoties facienda est confessio, facienda est cum contritione, vel attritione, ad quam prærequiritur supernaturalis cognitio; nec quæcumque cognitio supernaturalis sufficit, sed esse debet actus fidei: quia *sine fide impossibile est placere Deo*. Quod nonnulli confirmant ex Tridentino sess. 6. c. 6. ad justificationem exigente fidem, quæ credantur vera esse quæ divinitus revelata & promissa sunt, atque illud imprimis, à Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem quæ est in Christo Jesu. Confirmari etiam posset ex decreto Innocentii XI. qui postquam damnavit hanc propositionem 64. *Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, & etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat mysterium SS. Trinitatis & Incarnationis, &c.* damnat etiam hanc 65. *Sufficit illa mysteria semel credidisse. Quæ cum desumpta videatur ex Tamburino exp. confess. l. 3. c. 5. §. 1. & l. 2. Decal. c. 1. §. 1. n. 3. dicente, in bene moratis, vel consueti solitis, supponi posse, semel hæc mysteria credidisse: semel (inquam) nam ex necessitate mediis semel sufficit: dicendum videtur necessitate mediis, non esse satis, semel ea mysteria explicitè credidisse.*

129 Hæc tamen sententia, intellecta de necessitate mediis, non videtur efficaciter probari per allata fundamenta. Non per decretum Innocentii XI. cujus enim Authoris, & quo sensu propositio illa damnata sit, nesci-

Tom. II.

mus. Hoc unum scimus, errare, multumque errare ignaros illos, qui, interrogati de mysteriis Trinitatis & Incarnationis, respondent se illa scivisse in juventute, suosque filios etiamnum scire: se verò modò oblitos, nec sibi suppetere tempus ita recolendi. Ex damnatione (inquam) allatæ propositionis scimus errare illos, nec sufficere, quòd hæc mysteria quis in juventute sciverit, & crediderit, sed opus esse totà vità vivere ex illa fide, actusque illius frequenter iterare, juxta dicenda num. 136.

Nec sententia illa probatur efficaciter per Tridentinum: utpote ibi loquens de prima justificatione per baptismum, nec ad justificationem per pœnitentiæ Sacramentum magis exigens fidem explicitam, quam votum explicitum, dum sess. 14. c. 14. exigit contritionis motum cum fiducia divinæ misericordiæ, & voto præstandi reliqua.

Nec denique efficaciter probatur per rationem à doctissimo Lumbiero nostro adductam. Sicut enim; ut justus ex fide vivat, necessarium non est, quòd tota vita ipsius procedat ex fide explicita, & actuali; sic, ut peccator ex fide conteratur, necesse non est quòd contritio ipsius procedat ex fide explicita & actuali. Sufficit enim quòd procedat ex ea fide, ex qua justus vivit. Sufficit (inquam) ad hoc fides implicita, vel virtualis, ut communis sententia docet apud Leandrum loco citato, ubi nominatim refert Azorium, Valentiam, Bonacinam, & alios, quos ipse etiam sequitur, sicut & novissimè Boudartius Manual. Theol. to. 4. tr. 4. §. 3. q. 11. Qui Authores similiter aiunt, verum contritionis actum elici posse absque explicito actu spei, nec proinde ad repetendas confessiones urgendum, si quis explicitum seu fidei, seu spei actum ex oblivione omiserit. Quæ certè omisso rara est, cum ut plurimum imperceptibiliter eliciatur, actuque contritionis intermiscetur, ob quam imperceptibilitatem omisso ipsius facile cognosci nequit.

CAPUT VIII.

Christiana fidei ac doctrinae capita credenda, & scienda necessitate præcepti.

130 Imprimis Christiani omnes ratione utentes, ob materiæ gravitatem, sub mortali scire, & credere tenentur (saltem crasso modo, & quoad substantiam) omnes fidei articulos in Symbolo Apostolorum contentos, Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, modum formandæ crucis, Præcepta Decalogi, & Ecclesiæ, necessariaque omnibus Sacramenta, scilicet Baptismum, Eucharistiam, Pœnitentiæ, necessariaque ad ea convenienter recipienda dispositiones: reliqua verò Sacramenta, necessariaque ad illa dispositiones, quando illa